

Norsk Pensjonistforbund
Landsmøte
Geilo 5.juni 1989

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

"Det gror aldri mose på en rullende stein" sier vår alles pensjonist, Odd Grythe når han entusiastisk snakker om aktiviteten i pensjonistforeningene.

Slik kan han stå som representant for de vel 100.000 pensjonistene som er medlemmer i Norsk Pensjonistforbund. Gjennom de 1100 pensjonistforeningene over hele landet gir dere de eldre selv mulighet for aktivitet, deltakelse, glede og samvær. Det er slik de eldre skal ha det - de skal ha mulighet til engasjement og deltakelse. Dere representerer mye livserfaring og klokskap. Vi vil gjerne ha dere med når beslutninger skal tas og når eldrepolitikk skal formes.

Pensjonisttilværelsen er en rik og aktiv periode for svært mange. Både forskere og pensjonistene selv understreker at aktivitet er viktig, og passivitet uheldig.

Vi vet at deltakelse er livshygiene - uansett alder. Rammen vi legger er grunnleggende - hvordan vi sikrer livsutfoldelse, trygghet og livsvilkår.

Å delta i utformingen av kommunenes tiltak og tjenester er en stor utfordring. Det være seg i politiske partier, gjennom eldrerådene, pensjonistforeningene eller direkte ved deltakelse i kommunalpolitikkenes ulike styrer og utvalg.

Vi trenger de eldres bidrag i langt større grad enn i dag. Først når eldre er like godt representert i beslutningsprosessen som yngre, kan vi regne med at vi får en eldrepolitikk i Norge som godt nok tar hensyn til eldres rettigheter og behov.

Behovet for omsorg er stort - for barn og for eldre.

For:

-aldri har andelen eldre vært så høy som den blir framover mot århundreskiftet.

-aldri har generasjonene levd så atskilt fra hverandre i det daglige,

-aldri har så mange mennesker levd alene.

Skal vi makte alle omsorgsoppgavene, er det viktig at så mange som mulig både deltar og i praksis viser omsorg, nærhet og ansvar. Bare på den måten kan vi sikre hverandre nødvendig trygghet.

Og på denne måten kan vi gjennom praksis slå hull på myten om at det å bli gammel er ensbetydende med isolasjon, ensomhet, hjelpesløshet og det å "være overflødig".

Samtidig må vi ikke glemme, men heller minne hverandre om at det er bedre å være pensjonist i dag enn bare for en liten menneskealder siden. Ikke bare lever vi lenger, vi lever også bedre.

Dagens 80-åringer fikk lite skolegang og en hard start på sitt voksne liv. Å skaffe arbeid og stifte familie var ingen selvfølge i 20- og 30 årene.

Nygårdsvold-regjeringen gjennomførte den første alders-trygden av 1937, med 70 års aldersgrense. Den var for enslige 30 kroner i måneden på landet og 40 kroner i byene. For ektepar var den henholdvis 45 kroner og 60 kroner i måneden. Trygden var behovsprøvet helt til 1957.

Den beskjedne alderstrygden av 1937 var antakelig det mest velkomne sosiale tiltak i landets nyere historie.

Fra 1. april i år er grunnbeløpet i Folketrygden hevet til 32 700 kroner, en økning på 1700 kroner fra i fjor. Minstepensjonistene økte dermed sine inntekter med omlag 5 prosent og pensjonen er nå 51.840 kroner for enslige pensjonister og 83.976 kroner for et pensjonistektepar.

Regjeringens forslag i trygdeoppgjøret ga pensjonistene en høyere prosentvis vekst i inntektene enn det som er forutsatt for yrkesaktive med gjennomsnittsinntekt. Det ble da også uttrykt tilfredshet med Regjeringens tilbud og både dere i Pensjonistforbundet, LO og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon aksepterte tilbudet.

Da Trygdemeldingen i forrige uke ble behandlet i Stortinget ble det også slått fast at stønadsmottakere som ikke har andre inntekter enn folketrygdens minstepensjoner må sikres en inntektsutvikling som minst er på linje med yrkesaktive i årene framover. Regjeringen har dessuten nedsatt et utvalg som skal utforme forslag til nye reguleringsbestemmelser basert på disse prinsippene.

La meg også ved denne anledningen rydde av veien en misforståelse som vi ofte møter og derfor på ny slå fast; Pensjonister som ikke har annen inntekt enn minstepensjonen eller formue av betydning, betaler ikke skatt. I 1989 er den skattefrie nettoinntekten for alders- og uførepensjonister 53.000 kroner for enslige og 83.000 kroner for ektepar.

Alderstrygden skulle opprinnelig hjelpe en del av de gamle som var uten midler noen av de siste leveårene. I 1937 var gjennomsnittlig levealder 64 år for menn og 68 år for kvinner. Det var langt fra alle som kunne regne med så mange år som trygdet.

I dag er forventet gjenstående levealder ved 67 år 13 år for menn og 17 år for kvinner. De som i dag når pensjonsalderen, passerer pensjonsalderen som en terskel til en fortsatt lang livsperiode. Med en godt utbygget pensjonsordning for alle, dreier det seg ikke bare om et økonomisk underhold. Det dreier seg om mennesker med krav på et fortsatt aktivt og meningsfylt liv.

I dag har vi omlag 600.000 pensjonister. Vi har alt for lett for å samle alle eldre i en og samme gruppe. Men gruppen eldre er jo like lite ensartet som alle andre aldersgrupper.

Allerede 44 år f.Kr. ga filosofen Circo følgende resept for en god aldersdom:

- Vær aktiv
- Start tidlig i livet.

Et aktivt liv rommer så mye; Kontakt med venner, å holde seg i form både fysisk og psykisk, utvikle seg, reise, drive foreningsliv, gjøre en innsats for andre, gi andre del i dyrekjøpte erfaringer, ha omtanke for kommende slekter. Den gode fortellings kunst, den gode histories glede - det er også uttrykk for aktivitet.

Det er ingen grunn til beskjedenhet. 72-årige Reidun Jenssen og Åmot Pensjonistforening på Modum stilte seg i bresjen for at pensjonistforeningen skulle overta barnehagen som var truet av nedleggelse. Med overtakelsen skrev foreningen barnehagehistorie i Norge, de to ansatte i barnehagen jublet, ungene gledet seg og de eldre føler seg skikkelig til nytte. Etter lyst og evne stiller pensjonistene opp for ungene med undervisning, lesning, eventyr, utflukter, juletreffester o.l.

Dette er også en fin måte å knytte kontakten mellom generasjoner.

Jeg vil så noen tanker hos dere nettopp når det gjelder kontakten mellom generasjoner. Vi er glad for våre egne barneår da besteforeldre var en naturlig del av nærmiljøet. Vi minnes de rike opplevelsene dette samværet ga. Dessverre har noe av denne dyrebare kontakten gått bort med utviklingen av det moderne samfunnet. Men vi har ennå muligheter til å gjenskape denne kontakten, gi ny giv til nærmiljøene og knytte sterkere kontakt mellom generasjoner.

I dag må alt for mange barn gå hjem alene til tomme hus fordi skoledagen ikke er tilpasset det nye familiemønster med både far og mor ute på jobb. Derfor ønsker Regjeringen å utvide undervisningstiden i de tre første skoleårene og utvikle et frivillig aktivitetstilbud ut over selve undervisningstiden.

Aktivitetstilbudet skal organiseres gjennom et samarbeid mellom kommunen, foreldrene og frivillige organisasjoner i nærmiljøet. På denne måten kan vi flytte mange av de aktiviteter barna deltar i på kveldstid til dag- og ettermiddagstid.

Det drives allerede forsøk med dette i flere kommuner. I Sund kommune er også pensjonistene trukket inn i disse aktivitetstilbudene, både som deltakere og ansatte assistenter. Jeg vil oppfordre dere i Pensjonistforbundet og alle andre pensjonister til å gå aktivt inn og være med på å skape slike aktivitetstilbud for de minste skolebarna. Ikke minst vil de små ha glede og trygghet ved å knytte kontakt og være sammen med eldre, men jeg er sikker på at svært mange eldre også vil ha stor glede av slikt samvær med barn.

Fra forsøksvirksomhet som Sosialdepartementet bidrar til, kjenner vi eldre som har virket som timelærere i ungdomsskolen, blant annet i nye boligområder. De har gitt elevene innsikt i lokalhistorie og tradisjon og i gammelt håndverk. Dette har gitt elevene tilhørighet og har redusert disiplin-problemene.

I Troms har eldre håndverkere virket som lærere i båtrestaurering.

I Odda har omlag 100 eldre gitt Odda Industrimuseum et enestående materiale av minner, fotomateriale og kunnskap om det gamle industrisamfunnet og de store samfunnsendringer i vårt århundre.

I Fredrikstad har vi PAF - pensjonistenes arbeidsformidling.

I Kristiansand har pensjonerte fagfolk gått sammen om å lage et rådgivningskontor for eldre.

Det jeg ønsker å formidle til dere gjennom disse eksemplene er at eldre som alle oss andre, må være opptatt av, delta i, bry seg om det som foregår rundt oss - nært eller fjernt. Slik kan man selv sørge for å være engasjert, og ha en rik og aktiv tid.

Eldre skal kunne ha glede av en aktiv alderdom - samtidig trenger vi de eldres bidrag i samfunnet. Men vi vet også at årene krever sitt. Da melder det seg behov for hjelp, pleie og omsorg.

Vi ønsker oss eldreomsorg som en kjede av omsorgs-tiltak, hvor vi legger vekt på helheten og hvor vi slipper rivaliseringen mellom standpunktene. Hvor vi anser de enkelte tiltakene som likeverdige.

Og det første leddet i kjeden er den enkelte selv. Man kan jobbe med kroppen sin, sinnet sitt og det sosiale livet sitt, slik jeg har nevnt eksempler på. Ta den daglige spaser-turen, gå på ski eller ta en sykkeltur. Det er som han sa den gamle "birkebeiner'n"; Jeg går like fort, men det tar bare litt lengre tid!

De pårørende utgjør det andre leddet i omsorgskjeden. Pårørende gjør i dag en stor innsats i omsorgsarbeidet og de er uerstattelige støttespillere. Vi skal ta vare på de pårørende ved å støtte og oppmuntre.

Det offentlige har ansvar for omsorgstilbudene. Dette ansvaret viste vi nå i Trygdemeldingen blant annet ved at

5
personer som tar seg av små barn eller gir omsorg til pleie-
trengende syke, gamle og funksjonshemmede tjener opp rett til
tilleggspensjon.

Vi må ikke få et samfunn der det ikke er bruk for de
pårørendes innsats. Det ville bli et fattig samfunn dersom det
ikke skulle være naturlig å vise omsorg for hverandre. Vi
trenger å ta oss av hverandre, vise at vi bryr oss om hverandre
i familien.

Men ofte vil de pårørende ha behov for hjelp og
støtte i form av avlastning - en stabil avlastning som gir
trygghet om at de får hjelpen når behovet er størst. Også her
må vi finne nye samarbeidsmodeller og utløse nye ideer til
løsninger. Her er det behov for støtte fra det offentlige, men
vi kan også trekke inn de frivillige organisasjoner når nye
modeller skal formes.

I barnehagepolitikken har vi oppfordret til nye
løsninger, som nabobarnehager, bedriftsbarnehager og familie-
barnehager.

Kan vi overføre noen av disse tankene til organi-
sering av eldreomsorgen? Et stikkord er kollektive hjemme-
tjenestegrupper. Kanskje vi som naboer kan organisere et
avlastningsapparat i nærmiljøet. Eller at klubben i bedriften
organiserer en hjelpeordning for sine pensjonerte arbeids-
kamerater. Eller skolen lager sin egen besøksordning for de
eldre.

En ordning der nabojentene stikker innom hver dag og
klassekameratene vasker, ordner huset og går ærender bør ikke
bare forbli en drøm. Den drømmen kan omskapes til virkelighet.

Slik kan vi også gi en ny giv til nærmiljøet. Det er
en viktig del av eldreomsorgen. For eksempel er det avgjørende
for om de eldre kan bo hjemme at det finnes heiser i boliger.
Og den lille nærbutikken kan ikke erstattes av de store kjøpe-
sentra. Kjøpesentrene er tvert imot lite eldrevennlige.

Først etter 10-15 år etter pensjonsalder tiltar
helsesvikt og funksjonstap med såpass tyngde at behovet for
hjelp øker vesentlig. I Regjeringens langtidsprogram er det
anslått at det i år 2000 vil kunne være 46 000 flere personer
over 80 år enn i dag. Det blir derfor en stor velferdspolitisk
utfordring å gi gode livsbetingelser og utvikle en forsvarlig
omsorg for alle disse.

Blant dem som fyller 80 år innen år 2000 er 7 av 10
kvinner, og de aller fleste enker. Eldre over 80 år bruker
syv-åtte ganger så mye offentlige velferdstjenester (pr. 100
personer) som de i aldersgruppen 67-69 år.

Behovet for offentlig omsorg vil avhenge av mange
forhold; helsetilstanden, bolig- og livsform, personlig
økonomi. Det vil også være avgjørende hvilke omsorg familie og
nærmiljø kommer til å tilby.

Helseundersøkelsen i 1985 viste at 65 000 av i alt 520
000 hjemmeboende eldre mottok hjelp fra pårørende eller andre

til de daglige gjøremål, stell eller tilsyn på grunn av funksjonshemming, sykdom eller skade.

Det viser seg at de som bor alene trenger langt mer omsorg fra det offentlige for å ha trygghet i hverdagen. Beregningene tyder på at over 70 prosent av de "nye" eldre fram mot år 2000 vil komme til å bo alene.

Hittil har døtre og svigerdøtre vært de som har ytt mest i tillegg til omsorgen mellom ektefeller. For 30 år siden (1960) var det fem kvinner pr. person over 80 år. I år 2000 vil det være bare to kvinner pr. person over 80 år. Det blir færre omsorgsgivere å dele arbeidet mellom, i tillegg til at den enkelte datter i større grad enn før både har yrkesarbeid og egen husholdning å ivareta. Og kanskje vil barna bo langt fra hjemstedet.

Omsorgstilbudene til eldre vil være avgjørende for den trygghet samfunnet kan gi dem. Det vil også være avgjørende for kvinners livsløp og de forventninger det stilles til familieomsorgen. Tiden er vel nå moden til også å oppfordre menn til å gå inn og ta en del av omsorgsoppgavene.

Mye avhenger av holdninger og samlivsmønster, men vi vet allerede mye. Vi vet at behovet for offentlige tiltak vil øke. Vi vet at gode boformer reduserer behovet for daglig hjelp. Vi vet at eldre ønsker å bo hjemme så lenge som mulig.

Dette samsvarer også med det Pensjonistforbundet sier i forslaget til handlingsprogram: "Alle eldre som ønsker å bli boende i sine hjem, må få tilbud om hjelp som gjør dette mulig".

Vår utfordring er å tenke nytt og utradisjonelt, bygge på de gode erfaringer vi har med hjemmesykepleien og hjemmehjelpsordningen, skaffe tilbud om eldreboliger og eldresentra.

For også eldre må få frihet til å leve sitt eget, aktive liv, stille sitt eget hjem og ha sitt eget sosiale nærmiljø rundt seg - så lenge de er friske nok til det. Når sykdom og alder svekker, skal de ha trygghet for at et hjelpeapparat stiller opp.

Danmark regnes som et land som har lyktes med sin omsorgstjeneste. Landet var først ute i Norden med å satse på en helhetlig kjede av hjemmetjenester. En kraftfull grunnorganisasjon i kommunene har ansvar for hjemmehjelp, hjemmesykepleie, boligtilbud og formidling av tekniske hjelpemidler.

Av den samlede offentlige innsatsen for eldre, bruker Danmark og Sverige omlag 70 prosent på institusjonsomsorg og -behandling, mens Norge bruker omlag 85 prosent av ressursene til dette. Danmark har færre eldre på institusjon i alle aldersgrupper.

I Danmark benyttes dagopphold i institusjonene i større grad enn de andre nordiske landene. Samtidig får flere

7

mennesker hjelp i sitt hjem. Noen kommuner har avviklet deler av institusjonsomsorgen, og andre er i gang med det samme.

For tiden skjer det store endringer i eldreomsorgen også i Norge, både når det gjelder institusjonsdrift og organisering av hjemmebaserte tjenester for eldre, og funksjonshemmede. Regjeringen har satt i gang en rekke forsøksprosjekter over hele landet, prosjekter for omstilling og ideskapning der organiseringen av omsorgstjenesten blir en spennende utfordring tilpasset lokale forhold.

I disse forsøkene settes brukeren i fokus, hvordan den enkelte best kan hjelpes ved å bruke ressursene samlet og mest mulig effektivt.

Norge består av svært forskjellige kommuner. Store bykommuner har helt andre utfordringer enn små øykommuner på Vestlandet eller enorme, spredt bebygde land- og kystkommuner i Finnmark.

Det er umulig å legge fram fastlåste ferdige modeller for hvordan tiltakene for eldre bør organiseres. De lokale forholdene vil avgjøre hvordan tiltakene best kan formes. Ligger sykehjemmet sentralt i kommunen, er det naturlig å samle flere funksjoner der, f.eks. eldresentre, kafé, alarmmottak, kvelds- og nattevakt.

Forsøkene har gitt interessante resultater og vist at evnen til å tenke nytt og utradisjonelt gir gode løsninger og nye samarbeidsformer. Det viktigste er at samordning og samarbeid gir et bedre og tryggere tilbud, samtidig som det gir en bedre utnyttelse av hver omsorgs-krone. Det er også et hensyn vi må ta.

Samarbeidet myker dessuten opp skillet mellom institusjon og hjemmebasert omsorg og bidrar til at sykehjemmene sees på som en ressurs for flere enn de faste beboerne.

Med egnede boliger, tekniske hjelpemidler og ulike dagtilbud, kan vi gi langt større mulighet til å bo i egen bolig. Ved hjelp til selvhjelp klarer mange seg selv lenger, og unngår å bli passive og avhengige slik man ofte blir ved langvarige institusjonsopphold.

Ved å kombinere noen av tjenestene i hjemmesykepleien med tjenester i hjemmehjelpen lar vi samvirkende krefter få vokse fram. Kanskje kan sykepleiere og hjelpepleiere i morgendagens hjemmepleie benyttes som veiledere, til opplæring og tilsyn. Det er ikke nødvendigvis slik at eldre har daglig behov for medisinsk hjelp, men kanskje må de ha hjelp til å vaske og kle seg.

En nyorganisering av eldreomsorgen vil utløse nye krefter. Det vil gi en tryggere hverdag for flere. Også dette krever vilje og evne til å tenke utradisjonelt og over profesjonsgrensene. En nyorientering kan gi mer fleksible og bedre løsninger, f. eks. når vaktlister skal settes opp.

Behovet for varierte omsorgsoppgaver vil øke. Derfor kan vi ikke tenke oss at yrkesgrupper skal ha enerett på de nye omsorgsoppgavene. I 1946 var det 30 personellgrupper i helse-tjenesten. I dag er det 100. Forsker Dag Hofoss hevder det

8

vil være 170 yrkesgrupper i helse- og sosialsektoren i år 2015 hvis denne utviklingen fortsetter. Det kan den ikke. Vi trenger samarbeid, ikke profesjonskamp innen helsesektoren.

Selv om Regjeringens politikk er å legge tilrette forholdene slik at eldre lengst mulig får oppfylt sitt ønske om å bo hjemme, vil det fortsatt være behov for utbygging av sykehjemsplasser. Ekstra midler er bevilget for å sikre økt utbygging av sykehjemsplasser. Fra 1986 til 1987 økte antall sykehjemsplasser med 601 døgnplasser og 228 dagplasser. Regjeringens mål er 1000 nye plasser pr. år i institusjoner for heldøgnomsorg.

For første gang i 80-årene legges det opp til en vekst i kommunenes økonomi. Med Regjeringens økonomiske snuoperasjon er vi nå over den verste kneika og vårt opplegg innebærer at kommunene får en økning på 2 prosent neste år. Det betyr at kommunene får bedre muligheter til blant annet å oppfylle målet om flere sykehjemsplasser.

En undersøkelse som Helsedirektoratet gjorde i 1988, viser at forholdene i sykehjemmene er klart forbedret. Områder som rehabilitering, personlig hygiene, måltider og tid til eventuell matning viser en markant bedring i forhold til en liknende undersøkelse i 1986. Det samme gjelder pasientenes muligheter til å legge seg og stå opp når de ønsker det. Beroligende medikamenter til pasienter på grunn av personellbehandling benyttes heller ikke i samme grad som tidligere.

1988-undersøkelsen viser også bedring i personelldekningen ved de somatiske sykehjemmene.

I aviser og på fjernsyn ser vi fra tid til annen reportasjer om uverdige forhold for eldre pleietrengende. Blant annet har sykehjemssituasjonen i Oslo i den siste tiden vært fokusert gjennom forslagene om nedleggelse av sykehjemsplasser i enkelte bydeler.

Tall fra Norsk Institutt for Sykehusforskning tyder på en feilsatsning i eldreomsorgen i Oslo og at det er dette vi nå ser resultatene av.

Oslo kommune har flest sykehussenger, flere innleggelse og lengst liggetid av samtlige fylkeskommuner i landet.

Den hjemmebaserte omsorgstjenesten som hjemmehjelp og hjemmesykepleie og andre avlastningsordninger er mye dårligere utbygd. Oslo kommune har flere sykehjemsplasser pr. innbygger enn noe annet fylke, også i forhold til antall eldre. Likevel har Oslo færre innleggelse i sykehjem pr. 100 innbyggere enn landsgjennomsnittet.

Samtidig er i gjennomsnitt mellom 20-25 prosent av sengeplassene i Oslo-sykehusene belagt med pasienter som defineres som ferdigbehandlet ved sykehusene. (For enkelte av sengeavdelingene er denne prosenten vesentlig høyere)

Vi ønsker et samfunn uten store forskjeller i levekårene. En offentlig trygdeordning som et dominerende element i et samlet pensjonssystem må til for å sikre et slikt mål.

Folketrygden er derfor en grunnpillare i det norske velferdssamfunn. Debatten om folketrygdens økonomi skyldes problemer med finansieringsgrunnlaget. Mange hevder at løsningen på problemene ligger i private pensjons- og forsikringsordninger.

Jeg vil berolige de mange som føler uro for sin økonomi som gamle. Det sikkerhetsnett vi har bygd opp for å sikre alderdommen er selve varemerket for den norske velferdsstaten. Det skal den også være i framtiden.

En klart uttrykt politisk vilje til å støtte opp under folketrygden og de eldres muligheter til å påvirke de politiske beslutninger vil kanskje være den beste garanti for at finansieringen av folketrygden ikke svikter. Jeg aksepterer ikke en debatt som karakteriserer folketrygden bare som en belastning, men vil snarere hevde at den sosiale og politiske stabilitet som en godt utbygd folketrygd skaper, er en forutsetning også for en tilfredsstillende økonomisk utvikling.

I Stortingets debatt om Trygdemeldingen fikk vi også presentert Fremskrittspartiets modell. Den modellen ville føre til stor sosial urettferdighet dersom den skulle settes ut i livet. For Fremskrittspartiets modell betyr at de med inntekt under 150.000 kroner ville måtte betale 5 prosent mer av sin inntekt som folketrygdavgift enn i dag, mens de med 400.000 kroner ville betale nesten 4 prosent mindre. Til tross for at folk med gjennomsnittsinntekt ville måtte betale 7-8000 kroner mer i folketrygdavgift hvert år, vil pensjonen bli omkring 15.000 kroner lavere enn i dag.

De riktig høye inntekter ville med Fremskrittspartiets opplegg derimot kunne skaffe seg betydelige private tilleggs-pensjoner med skattefordeler som i virkeligheten må dekkes i form av høyere skatt for de som ikke har råd til slike tilleggs-pensjoner.

Dette er det omvendte av de solidariske prinsipper folketrygden i dag bygger på. Jeg er glad for at et bredt flertall i Stortinget avviste Carl I. Hagens usosiale forslag.

Jeg vet at mange av dere er opptatt av egenandeler. Trygdene er med dagens system sikret at ingen skal betale mer enn 950 kroner (1989) for legehjelp, psykologhjelp, medisiner på blå resept og visse reiser.

Regjeringen satte høsten 1986 ned et utvalg som skulle se på bruk av egenbetaling i en større sammenheng. Ut fra utvalgets innstilling og de merknader som kom i høringsrunden, arbeider nå Sosialdepartementet med en stortingsmelding om egenbetaling.

Det er for tidlig å si noe om innholdet i den kommende stortingsmeldingen, men Regjeringen arbeider spesielt med spørsmålet om hvordan en kan få til en bedre skjerming av de som er brukere av mange tjenester.

Regjeringen har i mellomtiden vært forsiktig med å forandre egenbetalingsordningen. Egenandelene for helse-tjenester ble ikke økt verken i 1987 eller 1988. I 1989 ble de økt med 4 prosent, noe som er lavere enn prisstigningen. Dette

betyr i virkeligheten at egenandelene i dag reelt sett er lavere enn da Arbeiderpartiet overtok regjeringsansvaret i 1986. I årene forut økte de jevnt og trutt.

For legemidler på blå resept er egenandelsystemet lagt om fra i år. For pensjonister (og barn) er egenandelen på 10 prosent av det medisinske koster, men ikke mer enn 75 kroner.

Ved overføringen av ansvaret for sykehjem fra fylkeskommunen til kommunen, ble betalingsordningen gjennomgått. Av inntekt opp til folketrygdens grunnbeløp, betales 75 prosent. Av inntekt utover dette betales 85 prosent.

Fra 1.januar i år ble det så innført et fribeløp på 6000 kroner på inntekten. Det betyr 4500 kroner mer å rutte med for den enkelte pensjonær. Og i forhold til totalkostnaden for en sykehjems plass (opp til 250.000 kroner i året) er egenbetalingen liten.

Det er også mulig for kommunene å ta betaling for korttidsopphold ved sykehjem. Maksimalsatsen er satt til 50 kroner pr. døgnopphold og 25 kroner for dagopphold. Dette skal stimulere til at sykehjemmene brukes mer til avlastningstiltak slik at den enkelte i større grad kan fortsette å bo i sitt eget hjem.

I Regjeringens eldrepolitikk legger vi vekt på å gi de eldre en trygghet i hverdagen. De skal også kjenne trygghet i nærmiljøet.

Derfor reagerer vi overfor den økende hverdagsvolden som har ført til at en rekke eldre mennesker føler engstelse for å gå ut om kvelden. Slik vil vi ikke ha det. Derfor ser vi på det å bekjempe kriminalitet som en så viktig oppgave. Et samfunn som er bygget på frihet, trygghet og solidaritet må forutsette at samfunnets lover respekteres.

Av den innsatsen Regjeringen har gjort for å redusere vold og kriminalitet, nevner jeg lovforslaget om strengere straffer for uprovosert vold, herunder vold mot eldre. Vi har fått vedtatt en lov som sikrer hurtig dom overfor voldskriminelle slik at straffen kan komme hurtig etter ugjerningen. Videre har vi gjennomført den kraftigste styrking av påtalemyndigheten på mange år slik at voldssaker ikke lenger skal henlegges på grunn av mangel på ressurser.

Sist, men ikke minst har vi mere enn fordoblet inntaket av nye politiaspiranter på Politiskolen i forhold til inntaket de siste tre år under den borgerlige regjering. (1984-86: 375, 1987-89: 850). Det vil bety at vi kan gjennomføre økt patruljering i miljøer med hyppig gatevold. Denne styrkingen av politiet er vesentlig hvis politiet skal være til stede i nærmiljøet og skape trygghet.

Ofrene har vært den glemte part i vårt straffesystem. Et utvalg under ledelse av en høyesterettsdommer skal i løpet av inneværende år fremme forslag om ofrenes stilling.

Blant annet må vi sikre bedre erstatningsregler for de som har vært offer for kriminalitet, bedre informasjon om rettigheter og straffesakers forløp og andre, rent praktiske hjelpemidler.

Vår resept er heller ikke åpnere alkoholkraner. Vi vet at en stor del av de kriminelle handlingene skjer i påvirket tilstand og at vi også må se sammenhengen mellom alkohollovgivning og kriminalitet. Nå fremmer Høyre i Oslo, med støtte fra Fremskrittspartiet, forslag om utvidet skjenketid. Samtidig heiser Høyre fanen mot kriminalitet og Hagen hevder at et slikt tiltak er kriminalitetsforebyggende. Slike holdninger er temmelig avslørende.

Avslutning

Fremtidsforsker Per Benterud har kommet med interessante tanker i sitt arbeid om bruk av intuisjon og ledelse. Benterud avliver myten om at eldre er "lite eller mindre anvendbar arbeidskraft". -Er det forskjeller i så måte mellom gammel og ung, går det faktisk oftere i de unges disfavør, sier Benterud. Han viser til at vi i 90-årene får mangel på ung arbeidskraft samtidig som vi får økt antall eldre - i en tid med lederkrise og en tilhørende beslutningskrise.

Dette kan frembringe et fullstendig nytt syn og ny politikk overfor eldre mennesker.

Nå bør det ligge til rette for at de eldre selv får større selvsikkerhet og -tillit. Mitt råd er - stå frem, delta og bidra aktivt med de verdifulle erfaringer dere har, i et arbeid for å bedre samfunnets kår, for deres egen del og til fordel for alle andre.

Vi må engasjere oss, ta stilling til vår samtid. Vi må velge holdninger og kurs - og delta aktivt for å styrke vår evne til å styre vår egen framtid. Jeg sier dette til dere alle her i dag, fordi alle må være med og bestemme.

Ved valget til høsten: Glem ikke at det også er ditt valg. Vi har alle et selvstendig ansvar - skyv ikke det ansvaret fra deg til andre. Trekk slett ikke på skuldrene og si - det får politikerne ta seg av og stelle med. Vår framtid er helt avhengig av at vi alle er med. Vi trenger et engasjert og levende folkestyre.